

LA BOTOȘANI, CU SCIPIONE BĂDESCU

Muzeograf Ionel BEJENARU

Fiu al Transilvaniei, a cărei cauză, idealuri – aceleași cu ale tuturor românilor – le-a exprimat și apărat cu zel, Scipione Bădescu (2 mai 1847, Răstoil-Sălaj – 4 octombrie 1904, Botoșani) a dat – la Botoșani – unde a activat în anii din urmă, peste 20 la număr, proba aceluiași curaj politic, afirmând, aici, o publicistică viguroasă, de atitudine, pusă în slujba cauzei neamului românesc. Nu scrisese el, ceva mai înainte, „Trompetele răsună...”, versurile fiind ecoul idealului comun? – „Un dor pe toți îi poartă/ Să-și vadă iar moșia./ Unită, mare, mândră,/ Trăiască România!...”

Mai înainte, fusese redactor și publicist la Iași și București. Prezența sa la Botoșani începe ca revizor școlar pentru județele Botoșani și Dorohoi (8 ianuarie 1882), funcție onorată până la 1 octombrie 1885 când, în urma unui raport al ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice va fi destituit și înlocuit cu N. Filotti, fapt surprins și de presa de aici¹. Tot jocul de culise al politicienilor vremii a produs schimbarea, ministrul D. A. Sturdza dând curs celor puse la cale de mai marii locului, prefectul Henri Cortazzi, „un stâlp al regimului din Dorohoi”. Sperase Bădescu, optând pentru revizoratul școlar, să scape de „această îndeletnicire de gladiator politic, nevoit să lupte adesea pentru cauze opuse vederilor sale”, cum remarcă un confrate într-ale publicisticii (Vladimir Șardin). Numai că, tot la ziaristică s-a întors. Cu experiența câștigată, ceva mai circumspect, dar cu aceeași vervă gazetărească, scoate la 2 martie 1886, la Botoșani, *Curierul român*, organ politic, comercial agricol și literar, într-o intenție de a fi cât mai mult o foaie personală și comercială, intenție rămasă ... intenție, *Curierul român* fiind, în fapt, un ziar de atitudine, de curaj politic. Avea să apară pe durata 1886-1904, adică în tot restul vieții lui Scipione Bădescu.

Om de inițiativă culturală, Bădescu a pledat pentru ridicarea condiției culturale a Botoșanilor – „(...) Unde ne sunt cluburile de lectură, cluburile comerciale, societățile de arme și gimnastică, întreprinderile teatrale de diletanți, cercurile literare?... La lucru, dar, cu toții, să fie de azi deviza noastră, înscrisă pe drapelul noii instituții – Un Ateneu Român în Botoșani”². Ceva mai târziu, la 4 noiembrie 1889, se va fonda Ateneul Român din Botoșani, Scipione Bădescu fiind printre fondatorii săi. În același sens, pledează pentru o secțiune a Ligii Culturale – „La lucru dar cu toții. Formarea unei secțiuni a Ligii Culturale mi se impune imperios ca cea mai de căpetenie și mai urgentă datorie. Țara de Sus nu poate lipsi (...) din marile chor al Ligii culturale naționale. Inițiatorilor! A voastră va fi onoarea!”³.

¹ *Constituționalul, Botoșani*, 10 octombrie 1885, p.3; *Vocea Botoșanilor*, 15 decembrie 1885, p.3.

² *Curierul român*, 12 martie 1886

³ *Curierul român*, 4 aprilie 1891 – „Liga pentru unitatea culturală a românilor”.

La 10 ani de la proclamarea independenței țării, Bădescu dedică un poem „Martirilor independenței”, apărut în foiletonul „C.R.” - 10 mai 1887. Așadar, până-ășterne poezie patriotică și gândul ne duce iar la „Trompetele răsună...”.

Se implică în viața cetății, demersul său publicistic este mai întotdeauna convingător, vizând binele, ca atunci când orașul Botoșani avea să fie victima unui cumplit incendiu, când refacerea avea nevoie, în primul rând, de soluții bănești. (iunie 1887)

După cum, îl susține pe Mihai Eminescu, în coloanele „C.R.”, încercând să spargă indiferența administrației, prin numeroase inserări cu privire la starea sănătății poetului, la nevoia de ajutor, ca un strigăt, ca un apel, entuziasmându-se atunci când se ivea vreun semn încurajator – „Sănătatea poetului Eminescu, după cum ni se comunică din București, merge din zi în zi mai spre bine”⁴. Erau anii dramatici din finalul vieții poetului, 1887-1889. Dar urbea natală a rămas, cu unele excepții, rece, chiar și când ilustrul său fiu avea să fie oaspetele ei (1887). Nu și vechiul său prieten și coreactor de la „Timpul”, Scipione Bădescu. A făcut tot ce i-a stat în putință. L-a susținut. După cum, în 1890, avea să activeze laborios întru ridicarea, la Botoșani, a primului bust Eminescu din țară, operă a sculptorului Ion Georgescu, în fața vechii Școli Primare „Marchian”, vernisaj care a avut loc la 11 septembrie 1890, cu ocazia Congresului studenților universitari. A fost evocată figura marelui nostru poet, între vorbitori aflându-se și Scipione Bădescu, alături de Grigore Ventura, Tony Bacalbașa, Ștefan Stâncă, B. Șt. Delavrancea ș.a., s-a cântat „Cântul Gintei Latine”... A susținut, puțin mai târziu, ideea înființării unei școli primare la Ipotești – sub același nobil semn Eminescu, fiind de partea oricăror inițiative în acest sens, între care și a unei delegații studențești bucureștene (C.V. Vasiliu, de la Drept și N. D. Giurescu de la Litere și Filosofie), venită la Botoșani și Ipotești, în martie 1891, pentru a tatona terenul⁵.

Un moment deosebit, dat de servirea unei cauze mari, a unității noastre românești l-a marcat curentul de opinie întru sprijinirea Memorandumului, în care Scipione Bădescu și „C.R.” botoșănean s-au implicat, dincolo de asprimi și opreliști. Botoșanii s-au dovedit un centru propice activității multor transilvăneni⁶, de parte de a se complăce într-un exil fără probleme, mereu cu gândul și fapta spre frații de peste Carpați. Spre Ion Rațiu au plecat și de aici, din Botoșani și Dorohoi, la fel ca și din alte centre ale vechii României (Galați, Tecuci, Buzău, Călărași, Craiova, Alexandria, Curtea de Argeș, Râmnicul Sărat, Fălticeni, Brăila, Zimnicea, Bacău, Roman, Turnu-Severin) telegrame de susținere, de solidaritate,⁷ chiar dacă n-aveau să ajungă la destinatar, căzând în mâinile autorităților. Apoi, în timpul procesului memorandiștilor, Scipione Bădescu este prezent la Cluj, ca delegat al Ligii Culturale, secția Botoșani, cronicile trimise acasă, la Botoșani, fiind veritabile luări de atitudine, definind gazetarul patriot, pus în slujba triumfului idealurilor scumpe ale națiunii.

Procesul Memorandumului, care „este desigur cel mai monstruos proces” s-a bucurat, grație lui Sc. Bădescu, de un ecou „la zi” în coloanele *Curierului român*.

⁴ *Curierul român*, 14 februarie 1889, p.3 - Cronica locală.

⁵ *Curierul român*, 4 aprilie 1891, p.1-2 – „O excursiune la Ipotești”.

⁶ Vezi și Ștefan Meteș, *Emigrările românești din Transilvania în sec. XVII-XX*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977.

⁷ „R.F.R.”, 1 iunie 1934 - „Guvernele ungurești și mișcarea memorandistă din Ardeal”, IV, Z. Păcișanu.

Suplimentul acestuia (nr.16) publică discursul dr. V. Lucaciu⁸. Cauza este a întregului neam românesc. „Procesul de la Cluj – scria Sc. Bădescu – este procesul întregului neam românesc, verdictul constituie cea mai brutală lovitură adusă sentimentului general de patriotism și solidaritate a Românilor de pretutindeni”⁹, în timp ce foiletonul aceluiași număr reproducea din *Gazeta săteanului* din Râmnicu Sărat poezia lui Alexandru Vlahuță „Eroilor martiri”. Pledoaria sa publicistică este argumentată, demascatoare, acuzatoare¹⁰, într-un spațiu și de vibrație coșbuciană¹¹.

Toate acestea au făcut din *Curierul român* o publicație indezirabilă în Transilvania, Guvernul de la Budapesta barându-i accesul, fapt anunțat oficial și numeroșilor săi cititori¹². Dar, schimbându-și mereu titulatura, înșelând vigilența autorităților maghiare, *Curierul român* a continuat să pătrundă la românii transilvăneni, ducând mesajul solidar al fraților de peste munți. Rând pe rând, el a devenit *Alergătorul român*, *Rostul român*, *Călătorul român*, *Comerțul român*, *Pactul român*, *Jurnalul român*, *Presentul român*, *Progresul român*, *Patriotul român*, *Curentul român*, *Cuvântul român*, *Ziarul român*, *Dorul român*, *Economul român*, *Farul român*, *Informatorul român*, *Mișcarea română*, *Anul Nou român*, *Catanza română*, *Vorba românului*, *Rolul român*, *Școala română*, *Buciumul român*, *Gazeta română*, *Cronica română*.

Atitudinea politică de curaj a lui Sc. Bădescu în procesul Memorandumului rămâne un act distinct, substanțial, de referință, definitorie pentru gazetăria ca și pentru poezia sa, gata mereu să cuprindă o nouă „Odă la Transilvania”.

Nicum uitat de tovarășii de idei și acțiune, Scipione Bădescu dă curs, nu o dată unor asemenea relații, deloc de interes mărunț, personal, făcându-le publice, relevându-le. I. L. Caragiale, pentru care Bădescu este „vechiul meu dascăl în publicistică” îi scrie cu gustul ușor amar dat de o prea scurtă revedere, ce n-a permis nici ciocnirea unui pahar, ca altădată, „pentru trăinicia dulcilor noastre amintiri din tinerețe!”, invocând trecute și frumoase vremuri – „Ne-am fi întinerit unul pe altul cu aproape un sfert de veac, prin reconstituirea acelor scumpe timpuri trecute de la „Timpu”, – când strălucea pe scena tineretului bucureștean celebrul trio – Eminescu-Bădescu-Caragiale – când gândeam, speram și râdeam, împreună, așa de mult!...” (scrisoare expediată din București, la 13/25 februarie 1899, însoțind portretul, în mărime de cabinet, al lui I. L. Caragiale, publicată de Bădescu în *Curierul român* din 18 februarie 1899, p.1). La fel, prietenia cu Miron Pompiliu.

În tot ce face este laborios, rodnic, omniprezent. Și foarte popular. Un bătrân botoșănean își amintea următorul catren: „Un Scipione aveau Romanii,/ Un Scipione brav general./ Un Scipione au Botoșani/ Și stă călare pe un antal.”¹³.

Și-a adus contribuția la întocmirea Dicționarului Larousse; a fost membru corespondent al Academiei Franceze¹⁴.

Curierul român botoșănean s-a bucurat, datorită lui Scipione Bădescu, de peste 18 ani de apariție (până în august 1904), de o ținută elevată, înscriindu-se ca un valoros titlu în presa românească, mesajul său patriotic, cultural, informația diversă, de bună condiție, înlesnindu-i pătrunderea în cercuri largi.

⁸ *Curierul român*, 8 mai 1894.

⁹ *Curierul român*, 24 mai 1894, p.1 - „Infamia de la Cluj”.

¹⁰ *Curierul român*, 14 iunie 1894, p.1 - „Cuțitul la os”.

¹¹ Ibidem, „In opresores”.

¹² *Curierul român*, 17 iulie 1894.

¹³ *Revista Moldovei*, Botoșani, nr.3-4-5/1924, p.20 - „Moș Pantazi”, C. Iordăchescu.

¹⁴ *Vestea*, Botoșani, 12 aprilie 1930, p.1.

Scipione Bădescu a încetat din viață la 4 octombrie 1904, la Botoșani; unde este și înmormântat. La 25 mai 1930, la Cimitirul „Eternitatea” i s-a dezvelit un monument lucrat de Alberto Pelegrinetti, cu care ocazie personalități ale vieții publice și culturale de aici i-au evocat personalitatea, viața și opera, l-au omagiat.

Scipione Bădescu și *Curierul român* din Botoșani au mers pe același făgaș al cauzei comune, a unității naționale a poporului nostru. Consecvent. Pilduitor.